

ФОЛЬКЛОРНІ ТА НАРОДНІ ТРАДИЦІЇ В ПОЕЗІЇ ПОЛА ЛОУРЕНСА ДАНБАРА: ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ СТИЛІСТИЧНИХ ПРИЙОМІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ (НА МАТЕРІАЛІ ПОЕТИЧНОГО ТВОРУ “WE WEAR THE MASK”)

Афоніна І. Ю., Вакуленко Є. О.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Статтю присвячено дослідженню фольклорних та народних традицій в поезії Пола Лоуренса Данбара в перекладацькому аспекті, який передбачає аналіз особливостей відтворення стилістичних прийомів українською мовою. Окреслено етапи творчості П. Л. Данбара в контексті американської національної традиції – негритянського фольклору – як першого поета з негритянської раси у Сполучених Штатах, який продемонстрував спільне володіння поетичним матеріалом і поетичною технікою, виявив вроджені літературні таланти.

З'ясовано, що особливістю поезики П. Л. Данбара є стереотипи «традицій плантації», а також прийоми «чорних менестрелів»: сентиментальність, ідеалізація «південного» устрою тощо. Твори Данбара відомі своєю яскравою мовою, розмовним тоном і блискучою риторичною структурою, їх вирізняють м'який гумор, ліризм, музикальність, теплота в зображенні людських почуттів і картин південної природи. Помітне місце в ліриці Данбара займає діалектна поезія з характерними рисами фольклорної афро-американської народної традиції.

Зазначено, що вірші Данбара літературною англійською різноманітні за тематикою (тут частіше виражені загострена расова свідомість, глибина рефлексії, багатство переживань), витончені, хоча й менш своєрідні, ніж його вірші діалектом, у яких автор виявив усю оригінальність свого дару, у яких прориваються некучі пристрасні, відкривається вся глибина переживання, як у знаменитому “We Wear the Mask”. Доведено, що вірш П. Л. Данбара “We Wear the Mask” – це твір, написаний англійською літературною мовою. Значну увагу приділено особливостям відтворення стилістичних прийомів: персоніфікації, метафори, іронії, алітерації та ін. Специфічно негритянська тематика виступає найголовнішим інструментом у відтворенні поетичного світу митця, почуття расової гордості, прославляння свого народу. Для негритянського автора це єдиний спосіб викликати інтерес білих читачів, заявити про себе як про оригінального поета з яскравою творчою індивідуальністю, домогтися загальнонаціонального визнання. Представлено власний варіант перекладу вірша “We Wear the Mask” як один з можливих прочитань оригіналу.

Ключові слова: фольклорна та народна традиція, діалект, стилістичні прийоми, негритянська тематика, перекладацький аспект, особливості відтворення.

Afonina I. Yu., Vakulenko Ye. O. Folklore and vernacular traditions in the poetry of Paul Lawrence Dunbar: translation features of stylistic devices into Ukrainian (based on the poetic work “We Wear the Mask”). The article investigates the translation aspect of folklore and vernacular traditions in the poetry of Paul Lawrence Dunbar which is based on the analysis of translation features of stylistic devices into Ukrainian. The article traces the stages of P. L. Dunbar's work within the American national tradition, namely African-American. Paul Lawrence Dunbar is distinguished as the first poet from the black race in the United States who demonstrated a common mastery of poetic material and poetic technique, and revealed innate literary talent.

The focus is on the characteristic feature of P. L. Dunbar's poetry and its stereotypes of “plantation traditions” as well as the techniques of “blackface minstrelsy”: sentimentality, idealization of the “southern” system. Dunbar's works are known for their vivid language, colloquial tone, and brilliant rhetorical structure. The role of dialect in the space of the poetic text is determined. It is observed that Dunbar's poems are characterized by gentle humor, lyricism, musicality, and warmth in the depiction of human feelings and pictures of southern nature. A significant place in Dunbar's lyrics is occupied by dialect poetry with the characteristic features of the African-American folk tradition.

It is noted that Dunbar's poems in Standard English are diverse in subject matter (they often express acute racial consciousness, depth of reflection, and richness of experience). The poetic works are sophisticated, though less original than his poems in dialect where the author revealed all the originality of his gift, where the burning passions and the depth of experience break through, as in the famous poem “We Wear the Mask”.

The article proves that P. L. Dunbar's poem “We Wear the Mask” is a work written in the Standard English language. Considerable attention is paid to the peculiarities of reproducing stylistic devices: personification, metaphor, irony, alliteration, etc. Specifically, black themes are the most important tool in reproducing the poetic world of the artist, a sense of racial pride, and the glorification of his people. For a black author, this is the only way to arouse the interest of white readers, to declare himself as an original poet with a bright creative personality, and to achieve national recognition. The author's own translation of the poem “We Wear the Mask” is presented as one of the possible readings of the original.

Key words: folklore and vernacular traditions, dialect, stylistic devices, black subject matter, translation aspect, translation features.

Постановка проблеми та обґрунтування актуальності її розгляду. Загальною спрямованістю сучасних лінгвістичних досліджень є визначення народних традицій та національної ідентичності різних етнічних груп, що зумовило вибір пропонованого дослідження, зокрема фольклорних традицій афро-американського народу. Згідно з Ю. Чупій, «афро-американський фольклор виріс на південних плантаціях: багатогранність проявів соціальної несправедливості, з одного боку, сподівання і прагнення до свободи негритянського середовища – з іншого, знаходили вираження в творчому слові» [7, 3]. Яскравим прикладом цього є доля і творчість Пола Лоуренса Данбара – афро-американського письменника, який здобув широку популярність і визнання.

На жаль, твори представників афро-американської поезії не досить широко та ґрунтовно досліджені українськими філологами та перекладачами. Невисокий рівень перекладеності цієї поезії українською мовою пов'язаний з труднощами, які неминуче постають у процесі перекладу. Суттєвим чинником, що ускладнює процес перекладу, є відмінність культур та історичного підґрунтя, яке супроводжувало розвиток американської й української поетичних думок.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз студій вітчизняних і зарубіжних мовознавців, присвячених розгляду фольклорних та народних традицій в поезії П. Л. Данбара, свідчить, що лінгвістичні дослідження особливостей цих традицій на матеріалі діалектної поезії П. Л. Данбара вже були в центрі уваги науковців. Зокрема, Джозеф Гілрой представив ґрунтовне дослідження творчого шляху П. Л. Данбара, опрацювавши його діалектну поезію та твори літературною англійською (Standard English poetry) [9]. Ш. Волоскі виявила мовні реєстри поезії Данбара, схарактеризувала трансформацію жанрових форм, фігур, пов'язаних з афро-американською культурою [11]. Ю. Чупій простежила збереження народної афро-американської традиції в поезіях Данбара [7]. Проблеми перекладності американської поезії торкнулася Г. Скалевська [5], К. Яблуновська окреслила елементи зовнішньої та внутрішньої матриці поетичного твору, з'ясувала основні труднощі та специфіку поетичного перекладу [8]. М. Єрмоленко визначила стилістичні особливості перекладу англійських поетичних текстів українською мовою [2], І. Боровинський – образну своєрідність поезії американських романтиків в українських перекладах [1]. Проте, незважаючи на численні студії, низка проблем, серед яких проблема передачі фольклорних та народних традицій в поезії П. Л. Данбара при відтворенні стилістичних прийомів українською мовою, й досі залишається не розв'язаною, оскільки на сьогодні існує обмежене коло перекладів творів Данбара, немає чітко ustalених закономірностей перекладу діалектної поезії з рисами фольклорної афро-американської народної традиції.

Формулювання мети і завдань статті. Мета дослідження полягає в аналізі поезій П. Л. Данбара на основі народних афро-американських традицій та

визначенні способів перекладу основних стилістичних прийомів українською мовою. Досягнення цієї мети передбачає виконання таких **завдань**: 1) розкрити лінгвістичні особливості та народні традиції поезій П. Л. Данбара, висвітлені в його поезіях через використання фольклорних мотивів, діалектної мови та літературної англійської мови; 2) з'ясувати особливості відтворення стилістичних прийомів українською мовою в поетичному творі Пола Лоуренса Данбара “We Wear the Mask” та презентувати свій власний переклад вірша українською мовою.

Виклад основного матеріалу дослідження. Пол Данбар став першим негритянським поетом, який досягнув загальнонаціональної популярності. Поезія Данбара чітко поділяється на два типи: перший – так звана «поезія на діалекті», написана на південному негритянському діалекті і відтворює звичаї та побут плантацій, чорних землеробів; другий – традиційна лірика, що сходить до сентименталізму та епігонського романтизму другої половини XIX ст. [9; 10].

Вірші Данбара літературною англійською різноманітні за тематикою, витончені, хоч і менш своєрідні, ніж його вірші на діалекті. У віршах літературною мовою найчастіше виражені загострена расова свідомість, глибина рефлексії, багатство переживань. Проте всю оригінальність свого дару Данбар виявив у поезії, наповненій місцевим колоритом. Автор використовував діалект і народну усну поетичну традицію набагато різноманітніше та гнучкіше, і очевидно, що його діалектна поезія значно перевершує інші його вірші. Діалектні вірші Данбара зробили величезний внесок у створення самобутньої афро-американської поезії.

Новаторський прийом Данбара – переклад, а точніше не просто переклад мови білого оратора з літературної англійської на негритянський діалект, а її перенесення із системи однієї культури (білих американців) до контексту іншої (негритянської). Як зазначає В. Цибулько, «носіями культурних смислів є люди і тексти, що однаково можуть бути учасниками діалогу» [6, 208]. Тож, малюючи цю карикатуру, Данбар дає своїм білим співвітчизникам унікальну нагоду – поглянути на себе очима чорних американців. Подібна їдка сатира досить часто трапляється в його ліриці. Своєю творчістю письменник спростовував расистські міфи та стереотипи, доводив, що негритянські поети можуть створювати справжню мелодійну, тонку, гарну поезію, різноманітну за технікою та тематикою [9].

Глибина страждання, роздвоєності, що мучила душу поета, позначилася на елегічному вірші “We Wear the Mask”. Ця сумна сповідь відобразила для нас автопортрет Данбара – чорного менестреля, що проливає невидимі світові сльози. Поет описує становище афро-американської спільноти, яка приховує свої страждання під маскою кольору шкіри, хоча має такий самий досвід, як й інші люди. Основна ідея твору – показати расову дискримінацію, пригнічення та ідентичність. Крім того, у творі простежуємо певний ідіостиль Данбара, «що реалізується в особливостях манери автора, в особливостях використання лексики народної мови,

у своєрідності образних висловів, синтаксичної будови речень» [3, 36].

Аналіз цього вірша можна розпочати передусім з того, що це – сповідальна лірика: поет пише про власні переживання, страждання, любовні розчарування, про сумніви, пов'язані з релігією. Уперше вірш був опублікований 1896 року у збірці “Lyrics of Lowly Life” («Лірика низького життя»). Популярності вірш набув тому, що він відображає жалюгідну долю афроамериканців, змушених приховувати свої болючі реалії та розчарування під маскою щастя й задоволеності. Основними темами вірша є расизм, зовнішність проти реальності, брехня та обман. Поет ілюструє наслідки страждань, яких зазнають чорношкірі люди через свою расу. Вони змушені вчитися мистецтва фальшивого щастя. Це мистецтво не лише рятувало їх від расової дискримінації, але й давало змогу приховувати від світу справжній біль. Універсальний сюжет легко привертає увагу читача, однаково надихаючи як афроамериканців, так і представників інших рас. Цей вірш приніс Данбарові національне визнання як першому афро-американському поетові.

Розглянемо та проаналізуємо вірш на стилістичному рівні – для подальшого перекладу на основі оригінального тексту:

We Wear the Mask

*We wear the mask that grins and lies,
It hides our cheeks and shades our eyes, –
This debt we pay to human guile;
With torn and bleeding hearts we smile,
And mouth with myriad subtleties.*

*Why should the world be over-wise,
In counting all our tears and sighs?
Nay, let them only see us, while
We wear the mask.*

*We smile, but, O great Christ, our cries
To thee from tortured souls arise.
We sing, but oh the clay is vile
Beneath our feet, and long the mile;
But let the world dream otherwise,
We wear the mask! (1)*

Вірш “We Wear the Mask” П. Л. Данбара, що побудований у формі рондо, – це поєднання трьох строф, кожна з яких складається відповідно з п'яти, чотирьох і шести рядків. Схема римування цього твору повторювана, орієнтована навколо рефрену, візерунок **aabba aabc aabac**.

Звернемо увагу на основні стилістичні прийоми, які використав Данбар. По-перше, це *парадокс*. Парадокс – це зіставлення набору, здавалося б, суперечливих понять, які розкривають приховану або несподівану істину. Данбар не заявляв, що вірш присвячений афроамериканцям, однак тема вірша «Маска» розкриває його почуття болю щодо рабства. По-друге, це – *метафора*. Використано розширену метафору «маски» з метою проілюструвати фальшиві образи, які люди «надають на себе», щоб приховати свої справжні почуття і справжні

емоції від інших людей. Прийом *образності* змушує читачів сприймати речі за допомогою п'яти органів чуття, що сприяє створенню уявної картини описуваного об'єкта. Поет створив такі візуальні образи, як *“torn and bleeding hearts”* («розірвані і кровоточиві серця»), *“We smile”* («ми посміхаємося»), *“Beneath our feet”* («під нашими ногами») (2). Докладний аналіз твору показує, що поет майстерно спроектував свої ідеї, використовуючи ці літературні прийоми, які оприявнюють універсальність порушеної теми.

Стосовно перекладів вірша “We Wear the Mask” українською мовою, то, на жаль, загальноприйнятої літературної норми перекладу немає. Однак пропонуємо власний варіант як один з можливих прочитань оригіналу вірша “We Wear the Mask”:

Ми носимо маску

*Ми носимо маску брехливо, сміючись,
Ховаємо очі за тінню, таючись, –
Так платимо данину хитроцям давно,
Приховуємо серця рани все одно
Вусти ми мовимо все те, що не смішно.*

*Так чому весь світ має рахувати
Хвилини, коли хочеться ридати?
Ні, тоді нехай він бачитиме нас,
Коли ми маску носимо весь час.*

*З посмішкою голосно прагнем кричати
Всевишньому: «Досить нас катувати».
Співаємо, але кожен давно вже зав'яз
По пояс у глині мерзених, не раз;
Нехай світ не бачить, що стало з людьми –
Однак, маску брехливу носимо ми!*

Спроба власного перекладу вірша “We Wear the Mask” мала на меті, крім іншого, створити поетичний текст, еквівалентний оригіналу з його концептуальною та естетичною інформацією, ідентичною зовнішньою конфігурацією та розміром. Слід зазначити, що «специфіка поетичного перекладу полягає у тому, що перекладач має ніби перетворитися на автора, приймаючи його манеру і мову, інтонацію та ритм, встановити функціональну еквівалентність між структурою оригіналу та перекладу, відтворити в перекладі єдність форми та змісту, під якою розуміється художнє ціле, тобто донести до читача тонкі нюанси творчого задуму автора» [8]. Отже, у процесі перекладу авторка, Єва Вакуленко, студентка третього курсу Східноукраїнського національного університету імені В. Даля, намагалась зберегти всі найголовніші особливості першотвору.

Переклад охоплює основні стилістичні засоби, які входять до оригіналу твору. Збережено чітку, рівномірну повторюваність складів у рядках, кількість строф, характер рими, наявність повторів. Використано прийом *персоніфікації* – «*весь світ має рахувати*», «*бачитиме нас*», де весь світ показано як такий, що має людські здібності. Зауважмо, що оригінал вірша має ще кілька прикладів персоніфікації (“*Let the world dream*”; “*We wear the mask that grins and lies*”), проте, з огляду на стислі межі вірша та

задля збереження рими, відтворення персоніфікації не збігається повністю з оригіналом у першому рядку.

В українськомовному перекладі підвищення інтонаційної виразності вірша, емоційного поглиблення його змістового зв'язку досягнуто за рахунок *алітерації* – повторення однорідних приголосних звуків, наприклад: «*Ми носимо маску брехливо, сміючись*», «*З посмішкою голосно прагнем кричати Всевишньому: «Досить нас катувати»*». Таке повторення приголосних звуків характерне для всього вірша в оригіналі, тому для забезпечення адекватного перекладу авторка мусила знайти, а нерідко й винайти слова, які б мали таке саме емоційне та експресивне навантаження й викликали відчуття та асоціації в українських читачів, що й образи оригіналу.

Деякі труднощі перекладу пов'язані з передаванням складних метафоричних образів, опертих на неочікуване сполучення добре відомих слів. Стилістичний прийом *метафори* займає особливе місце в перекладі поетичного твору. Наведемо кілька римованих перекладених відповідників: «*Приховуємо серця рани все одно*» – це метафора психологічної травми, яку «ми» повинні пережити, але приховувати; «*Так платимо данину хитроцям давно*» – еквівалент «даннина» називає не фактичну грошову операцію, а образну заборгованість перед здатністю до дисимуляції («людською хитрістю»). Збереження в перекладі метафоричних образів підсилює відчуття безнадійності та приреченості, описаних у вірші.

Використання ситуативної *іронії*, що обрамляє цей вірш, полягає у невідповідності між емоціями,

які передає маска (наприклад, щастя, задоволення, гостинність), і тими, що ховаються за маскою (наприклад, страждання, горе, гнів).

У результаті проведеного дослідження доходимо висновку, що в перекладах поетичних художніх творів велике значення має відтворення зовнішніх та внутрішніх елементів поетичної матриці – таких, як ритм, розмір, рима, стилістика, образний та емоційний зміст слів та словосполучень. Але практично неможливо досягти повністю еквівалентного і рівнозначного щодо усіх складових зовнішніх і внутрішніх компонентів перекладу поетичного твору, оскільки відмінність культур та історичного підґрунтя ускладнює процес перекладу.

Висновки та перспективи досліджень. Проаналізовані особливості відтворення стилістичних прийомів поетичного твору Пола Лоуренса Данбара «*We Wear the Mask*» свідчать, що головною проблемою поетичного перекладу є не складність передачі сенсу, а передача унікального авторського стилю, естетики, багатства мовних засобів, які впливають на атмосферу і настрій, закладені в тексті. На прикладі вивчення поезії П. Л. Данбара ми побачили відображення ритмів живої мови та інтонації, фольклорних та народних традицій.

Тема, порушена в статті, потребує подальшого ґрунтовного вивчення та осмислення, адже проблема перекладу англійської афро-американської поезії є дуже актуальною, бо ця поезія в українському перекладі представлена нешироко, і саме вона робить великий внесок у розвиток української віршованої традиції, пропонуючи нові засоби, стилі та форми вираження поетичної думки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Боровинський І. М. Відтворення образної своєрідності поезій англійських та американських романтиків в українських перекладах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.16. Київ, 2011. 23 с.
2. Єрмоленко М. В. Стилістичні особливості перекладу англійських поетичних текстів українською мовою. *Вісник психології і педагогіки*. 2015. Вип. 17. URL: <http://www.psyh.kiev.ua/> (дата звернення: 15.03.2023).
3. Корнієнко А. І. Ідіостиль автора : мовно-літературознавчий аспект. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. : Філологія*. 2016. № 25. Т. 1. С. 36–38.
4. Корунець Л. В. Теорія і практика перекладу : підручник. Вінниця : Нова книга, 2001. 448 с.
5. Скалевська Г. О. Проблема перекладності американської експериментальної поезії 50–60х рр. XX століття. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія : Філологічні науки*. 2014. Вип. 206. С. 148–155.
6. Цибулько В. О. Поетичний переклад як прояв діалогу культур. *Культура і сучасність*. 2014. № 1. С. 207–213.
7. Чупій Ю. С. Народні традиції в поезії Пола Лоуренса Данбара : автореф. магістерської роботи на здобуття ступеня магістра філології : 035.04. Миколаїв, 2020. 12 с. URL: <https://krs.chmnu.edu.ua/jspui/handle/123456789/988> (дата звернення: 28.03.2023).
8. Яблуновська К. До питання відтворення жанру в поетичному перекладі. *Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах СНД* : матеріали XVIII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (29–30 грудня 2013 року, м. Переяслав-Хмельницький). Переяслав-Хмельницький, 2013. URL: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/3073> (дата звернення: 13.03.2023).
9. Gilroy Jo. W. Understanding Paul Laurence Dunbar : A Life and Career in Context. URL: <https://repository.lib.ncsu.edu/bitstream/handle/1840.16/1340/etd.pdf?sequence=1> (дата звернення: 27.03.2023).
10. Miller R. Black American Literature : 1760 – Present. Beverly Hills, Cal., 1971, 774 p. URL: <http://american-lit.niv.ru/american-lit/istoriya-literatury-ssha-5/pol-danbar.htm> (дата звернення: 22.03.2023).
11. Wolosky Sh. Paul Laurence Dunbar's Crossing Languages. URL: https://www.researchgate.net/publication/304599044_Paul_Laurence_Dunbar's_Crossing_Languages (дата звернення: 24.03.2023).

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Dunbar Paul Laurence. We Wear the Mask. URL: <https://www.amblesideonline.org/poet-dunbar> (дата звернення: 13.03.2023).

2. Dunbar Paul Laurence. We Wear the Mask. URL: <https://www.poetryfoundation.org/poems/44203/we-wear-the-mask> (дата звернення: 16.03.2023).

REFERENCES

1. Borovynskiy, I. M. (2011). Vidtvorennia obraznoi svoieridnosti poezii anhliiskykh ta amerykanskykh romantykiv v ukrainskykh perekladakh [Image interpretation of English and American romantic poetry in Ukrainian translations]. (Avtoreferat dysertatsii kandydata filolohichnykh nauk). Kyiv [in Ukrainian].

2. Jermolenko, M. V. (2015). Stylistychni osoblyvosti perekladu anhlo-movnykh poetychnykh tekstiv ukrainskoiu movoiu [Stylistic features of translating English-language poetic texts into Ukrainian]. *Visnyk psykholohiji i pedagoghiki*, 17. Retrieved from: <http://www.psyh.kiev.ua/> (date of application: 15.03.2023) [in Ukrainian].

3. Kornienko, A. I. (2016). Idiostyl avtora: movno-literaturoznavchyi aspekt [Author's idiosyncrasy: linguistic and literary aspect]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser.: Filolohiia*, 25 (1), 36–38 [in Ukrainian].

4. Korunets, L. V. (2001). Teoriia i praktyka perekladu [Theory and practice of translation]: pidruchnyk. Vinnycja: Nova knygha [in Ukrainian].

5. Skalevska, H. O. (2014). Problema perekladnosti amerykanskoj eksperymentalnoi poezii 50–60kh rr. XX stolittia [The problem of translatability of the American experimental poetry of the 50–60s of the XX century]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy. Seriya: Filolohichni nauky*, 206, 148–155 [in Ukrainian].

6. Tsybulko, V. O. (2014). Poetychnyi pereklad yak proiav dialohu kultur [Poetic translation as a manifestation of the dialogue of cultures]. *Kultura i suchasnist*, 1, 207–213 [in Ukrainian].

7. Chupii, Ju. S. (2020). Narodni tradytsii v poezii Pola Lorensa Danbara [Folk traditions in the poetry of Paul Lawrence Dunbar]. (Avtoreferat mahisterskoi roboty). Mykolaiv [in Ukrainian].

8. Iablunovska, K. (2013). Do pytannia vidtvorennia zhanru v poetychnomu perekladі [On the issue of genre reproduction in poetic translation]. *Problemy ta perspektyvy rozvytku nauky na pochatku tretjogo tysjacholittja u krajinakh SND : materialy XVIII Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi internet-konferentsii (29–30 ghrudnja 2013 roku, m. Pereiaslav-Khmelnyskyi)*. Pereiaslav-Khmelnyskyi. Retrieved from: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node//3073> (date of application: 13.03.2023) [in Ukrainian].

9. Gilroy, Jo. W. Understanding Paul Laurence Dunbar: A Life and Career in Context. Retrieved from: <https://repository.lib.ncsu.edu/bitstream/handle/1840.16/1340/etd.pdf?sequence=1> (date of application: 27.03.2023).

10. Miller, R. (1971). Black American Literature: 1760 – Present. Beverly Hills, Cal. Retrieved from: <http://american-lit.niv.ru/american-lit/istoriya-literatury-ssha-5/pol-danbar.htm> (date of application: 22.03.2023).

11. Wolosky, Sh. (2010). Paul Laurence Dunbar's Crossing Languages. Retrived from: https://www.researchgate.net/publication/304599044_Paul_Laurence_Dunbar's_Crossing_Langues (date of application: 24.03.2023).

SOURCES OF ILLUSTRATIVE MATERIAL

1. Dunbar, P. L. We Wear the Mask. Retrieved from: <https://www.amblesideonline.org/poet-dunbar> (date of application: 13.03.2023).

2. Dunbar, P. L. We Wear the Mask. Retrieved from: <https://www.poetryfoundation.org/poems/44203/we-wear-the-mask> (date of application: 16.03.2023).